

Riitta Mäkinen

Vielä Maalaisliitosta ja sosialidemokraateista

Palaan vielä lyhyesti teemaan Maalaisliitto ja eheytyminen narratiivi 1933–1934. Aiheen käsittely alkoi *Historiallisen Aikakauskirjan* numerossa 1/2018, osana Ville Okkosen ja Ville Laamasen artikkelia ”Kansalaisuus, politiikka ja laillisuus Mäntsälän kapinan jälkeen”, ja jatkui Keskustelua-osastossa numeroissa 3 (minä sekä Juhani Mylly) ja 4/2018 (Okkonen ja Laamanen). Viimeksi mainittuun tekstiin viitataan seuraavassa sanalla vastine ja ensimmäiseen tekstiin sanalla artikkeli. Keskustelun lähtökohtana oli artikkelin esiin nostama eduskunta-aloite, jossa Maalaisliitto halusi lisätä yhdistyslakiin kiellon poliittisten yhdistysten ulkomaisesta riippuvuudesta.

Vastineessa Laamanen ja Okkonen kirjoittavat ymmärtävänsä, ”että Mäkinen tulkitsee Maalaisliiton linjaa ja tavoitteita eri tavoin” [kuin kirjoittajat]. ”Hämmentävällä tavalla” olin epäillyt kirjoittajien motiiveja sekä esittänyt pääargumentin virheellisessä muodossa; he eivät tarkoittaneet, että Maalaisliitto olisi halunnut kieltää sosialidemokraattisen puolueen, vaan ”kyseenalaista ja haastoi” sen. Koska kirjoittajat pääasiallisesti, vaikka eivät kokonaan, pitäytyivät eduskunnassa tapahtuneessa, kommentoijan olisi ollut suotavaa toimia samoin sekä käydä läpi valiokuntapöytäkirjojen mikrokortit.

Ensin pääargumentista: Artikkelissa esitetään, että maalaisliittolaisten ”käytännön suhtautuminen vastasi silti isänmaallisen rintaman tuolloista linjaa”, ja että aloitteen ”oleellinen sisältö oli sama” kuin IKL:n aloitteen, joka tähtäsi Sosialidemokraattisen puolueen hajottamiseen. Lisäksi vedottiin Linkomiehen muistelmien lakkautusväitteeseen. Näin ollen on aika luonnollista luki-

jan käsittää, että kirjoittajat tarkoittivat kieltämishaluja eikä vain ”haastamista”. Mutta hyvä tietää, etteivät tarkoita.

Eikö toisten puolueiden toimien ja tavoitteiden haastaminen ja kyseenalaistaminen ole osa politiikan perustavaa sisältöä? Okkosen ja Laamasen artikkelissa sosialidemokraattien haastaminen kuitenkin näyttäytyy ”puuttumisena suomalaisen demokratian perusteisiin”. Myös sen, että Jussi Annala (ml) tahtoi estää ulkomaisen esikuvan mukaisen punaisen, ruskean tai mustan diktatuurin Suomeen tulon, kirjoittajat käsittävät vastineessaan kuin todistukseksi teesilleen. Itselleni tämä on aivan käsittämätön päätelmä. Ei varmasti sosialidemokraatti Per Albin Hanssonin Ruotsi ollut Jussi Annalan ajatuksissa, vaan Stalinin Neuvostoliitto, Hitlerin Saksa ja Mussolinin Italia. Itselleni yhtä käsittämätön on vastineen päätelmä, että seuraava K. A. Lohen lausuma merkitsisi sosialidemokratian legitimitietin kyseenalaistamista:

[...] olkoon se kuka tahansa oikealla tai vasemmalla, joka tahtoo meidän valtio- ja yhteiskuntajärjestelmän väkivaltaiseksi kumoamiseksi toimia, se on kaikkia varten tämä laki tarpeellinen.

Eikö sosialidemokratia eronnut kommunismista juuri siinä, että väkivaltaa ei ollut tarkoitus käyttää?

Sitten käsittelyn ja lähteiden rajauksesta: Kirjallisuustieteessä voidaan toimia tekstilähtöisesti ja jättää kaikki muu tarkastelun ulkopuolelle. Historiantutkimukseen sellainen tutkimusote ei

sovellu, ei ainakaan, jos tehdään johtopäätöksiä esimerkiksi kokonaisen puolueen asennoitumisesta, kuten kirjoittajat väitteessään ”Maalaisliitto kyseenalaisti aktiivisesti ja aloitteellisesti SDP:n legitimitetin syksyllä 1933 ja keväällä 1934”. Kylähän toimijat, tässä tapauksessa kansanedustajat, tietävät ja ottavat toimissaan huomioon muuallakin tapahtuneen ja lausutun. Siten esimerkiksi auktoriteetti Kyösti Kallion puoluekokouslausuma sosialidemokratiasta kuuluu asiakokonaisuuteen. Yhteiseen tietotaustaan ennen syyskuussa 1933 tehtyä aloitetta kuuluivat myös muun muassa maaherra Mattssonin (ml., tutkimuskohteeni) oikeiston taholta pitkin kesää kohattamat erovaatimukset ja uhkaukset.

Vaikka kiinnitin huomiota yleisesti harrastettuun uhriutumisetoriikkaan, ymmärrän kyllä sosialidemokraattien huolen juuri heihin kohdistuvasta moninaisesta uhasta. Huolissaan olivat maalaisliittolaisetkin. Maaherra Mattsson esimerkiksi kertoo väkivaltauhkausten vuoksi kantaneensa kesällä 1933 taskussaan pistoolia. Kirjoittajat paheksuvat vastineessa, ettei Maalaisliitto ”tehnyt elettäkään epäluulojen hälventämiseksi”. Miksi olisi pitänyt tehdä, muulla tavoin kuin jo tekivät, puuttumalla diktatuureihin ja väkivaltaisuuteen?

Totta on vastineen maininta ”kukaan sosialidemokraatti ei ollut ehdottanut, että internationaalien päätökset olisivat kotimaista lainsäädäntöä vahvempia”. Ei enää. Ensimmäinen internationaali oli kyllä korostanut työväenliikkeen kansainvälistä solidaarisuutta ohi valtioiden. Tällaisen ”ulkomaalaisuuden” perään muista puolueista kyseltiin ja Kivimäen hallitus pani toimeen juridisen tutkimuksen SDP:n säännöistä. Siis, päinvastoin kuin Okkonen ja Laamanen esittävät vastineessaan, edistyspuolueen ja RKP:n väkeä piti ”yhtä lailla vakuutella”. Alkuke-sän 1933 puoluekokouksessa SDP teki vielä asiakirjoihinsa joitain muutoksia, jotka heistä oikeammalla pantiin tyydytyksellä merkille.

Juhani Mylly kiinnitti kommentissaan (*Haik* 3/2018) huomiota Maalaisliiton vasemmisto- ja oikeistosiipiin. Ei asia alkuperäisessä artikke-

lissakaan aivan huomiotta jäänyt. Juuri tämän aloitteen kohdalla siivillä tuskin oli kuitenkaan merkitystä. Kuten alaviitteessäni (2) mainitsin, artikkelissa oli lasku- tai kirjoitusvirhe: Puheena oleva lakialoite sai allekirjoittajikseen 45, eikä 35 maalaisliittolaista 53:sta. En löydä mitään yhteistä nimittäjää allekirjoittamattomille edustajille, joita olivat puhemies Kallion lisäksi Ales-talo, Hatva, Kaasalainen, Kauranen, Kivioja, Pitkänen ja Soinin. Kiinnostava olisikin kuulla, tunnistaako joku muu tutkija heille yhteisiä tai yksilöllisiä syitä? Vai eikö Jussi Annala vain sattunut tavoittamaan näitä miehiä allekirjoituksia kerätessään?

Loppupäätelmiin: Omassa puheenvuorossani yritin pitää erillään sen, mikä on ilmeisen totta ja mikä taas päätelmäni tai tulkintaani. Esimerkiksi, että aloitemanöoverillä olisi IKL:n vastustuksen ohella pohjustettu edellytyksiä punamultayhteistyölle, on valistunut arvaus, lähteissä en tällaista perustelua ole nähnyt. Koko argumentointini leimaamista tulkinaksi en hyväksy.

Vastineessa todetaan, että ”Maalaisliitto halusi erottautua omaehtoisena, tuon ajan itseymmärryksensä mukaisesti määrittelemäänsä demokratiaa lujittavana puolueena.” Lause on mutkikas, mutta tuskin kiistettävissä. Sen sijaan kiistan, että puheena oleva aloite jatkokeskusteluineen olisi merkinnyt puuttumista ”suomalaisen demokratian perusteisiin”. Esiin nostamaani kokoomuslaista aloitetta kunnallisen äänioikeuden rajoittamisesta voidaan kyllä pitää demokratian perusteiden vastaisena, ja että se sai kannatusta Maalaisliitosta on puoluetta kompromettoivaa. Se että sama kansanedustaja kannatti rajoitusta ja ehdotti hallitusyhteistyötä sosialidemokraattien kanssa, puolestaan ilmaisee mielipidekirjoja, joka ei asetu selkeälle vasemmisto-oikeisto-akselille.

En epäile, että kompromettoivien piirteiden etsiminen olisi ollut Okkosen ja Laamasen artikkelin motiivina. Mutta usko siihen, että sellaisia löytyi, kuitenkin innoitti liian reippaisiin johtopäätöksiin. Päätän omalta osaltani keskustelun tähän.